

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 46779**Nom:** Metodologia per a la investigació literària i teatral hispànica II: actor i pràctica escènica en els**Cicle:** Màster Universitari Oficial**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2025-26**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	1	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2267 - M.U. Estudis Hispànics Avançats: Aplicacions i Investigació	Metodologia per a la investigació literària i teatral II: actor i pràctica escènica en els Segles d'	OPTATIVA

COORDINACIÓ

FERRER VALLS M TERESA

RESUM

En el pla d'estudis del Títol de Màster, aquesta assignatura s'integra en l'itinerari II (Literatura Espanyola i Teatre Hispànic) i en l'itinerari III (Formació Hispanística).

L'assignatura s'enquadra en el marc de les línies de recerca que sobre el teatre espanyol dels segles XVI i XVII es venen desenvolupant en el departament de Filologia Espanyola des de fa tres dècades. Es pretén oferir un panorama ampli de les principals recerques que s'estan duent a terme en aquests moments en diferents universitats per a centrar-nos en un dels aspectes que en els últims anys han despertat una major atenció entre els especialistes: la gestió i organització del fet teatral en els diferents àmbits de producció (corral / municipi / cort). D'una banda, s'estudiarà el sorgiment de l'entramat de funcionament i ordenació regulada de l'activitat professional, que es desenvolupa al voltant de les companyies d'actors; d'altra banda, s'indagarà en la materialitat de la posada en escena a través de l'estudi dels diferents espais escènics i dels diferents públics.

Tal com es detalla en el volum de treball, les classes teòriques es complementen amb classes pràctiques. A aquestes activitats formatives de caràcter presencial s'afegeix la participació en conferències i seminaris organitzats pel Departament de Filologia Espanyola.

Esta assignatura té en compte especialment el ODS 4, i, en concret, contribuïx a "garantir que tots els alumnes adquirisquen els coneixements i les habilitats necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible", la qual cosa inclou, entre altres aspectes, "els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no violència, ciutadania i valoració de la diversitat cultural".

El professorat de l'assignatura participa en el Projecte d'Innovació concedit pel Servei de Formació Permanent i Innovació Educativa de la UV: DTD_iLAB: aprenentatge col·laboratiu per projectes interdisciplinaris.

CONEXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

La matriculació d'aquesta assignatura requerix que l'estudiant també curse Metodologia per a la investigació literària i teatral hispanica I: l'escriptura de la memòria en Espanya i Amèrica Latina.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

-

Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Que els estudiants posseïsquen les habilitats d'aprenentatge que els permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.

Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seua capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants sàpiguen comunicar les conclusions (i els coneixements i les raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

Ser capaços d'adquirir i aplicar coneixements sobre les tècniques i els procediments d'escriptura acadèmica.

Ser capaços d'adquirir i transmetre coneixements sobre les èpoques, els moviments, els corrents de pensament, els temes i els problemes propis de l'àmbit de la filologia hispanica.

Ser capaços d'analitzar críticament i d'explicar textos, elegint la metodologia filològica específica en funció del públic potencial a què s'adrecen

Ser capaços d'aplicar en entorns professionals els coneixements i destreses adquirits, i d'analitzar el conjunt de variables que intervenen en l'encreuament entre teoria i pràctica, captant conflictes i negociant solucions, en el marc del diàleg i de la defensa de drets i obligacions, amb criteris deontològics i laborals.

Ser capaços d'elaborar un projecte en l'àmbit d'estudi del màster i presentar els seus resultats, per mitjà d'un discurs elaborat i coherent.

Ser capaços d'emprar els recursos institucionals, els grans instruments científics, les tècniques, les bases de dades i biblioteques, la bibliografia, les revistes especialitzades i els nous recursos proporcionats per les TIC en l'àmbit d'estudi.

Ser capaços d'exercir un treball en equip, fomentant les relacions interpersonals, el diàleg, el respecte a l'altre i la no discriminació, ni lingüística ni social.

Ser capaços de debatre les idees de diferents teories en l'àmbit de la filologia hispanica i analitzar críticament les seues aportacions, amb la finalitat de contextualitzar els seus assoliments i contrastar-los amb els coneixements adquirits

Ser capaços de desenvolupar la docència i la investigació en matèries de filologia hispanica

Ser capaços de realitzar una lectura crítica, analítica i competent de tota mena de textos filològics hispanics, en funció d'un mètode d'anàlisi adequada a aquests, mitjançant el qual siga possible extraure totes les seues implicacions, tant de forma com de contingut

Ser capaços de reconèixer els mètodes d'anàlisi i les tècniques d'investigació propis de la filologia hispanica, així com la seua inserció en la tradició històrica i la seua institucionalització acadèmica, familiaritzant-se amb els diferents programes, projectes, línies i equips d'investigació operatius en aquest màster, per dur a terme una investigació específica en el seu marc.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. El teatre clàssic espanyol: un patrimoni obert a la recerca

Grups i projectes de recerca sobre teatre clàssic espanyol: tradició i noves perspectives.

Eines i recursos a l'abast de l'investigador en teatre espanyol del Segle d'Or.

De la teoria a la pràctica: indagacions a partir d'exemples sobre textos dramàtics.

2. La configuració de les pràctiques escèniques en l'Edat Moderna

El concepte de pràctica escènica modalitats i confluències.

Producció i transmissió de textos dramàtics en funció de les diferents pràctiques escèniques: el text, l'espai i el públic.

La projecció del teatre clàssic més enllà del XVII.

3. Actors i companyies

La professionalització de l'actor i la formació de les primeres companyies professionals: tipologies.

La creació d'un gremi d'actors sota la protecció de l'església: a la recerca d'un espai de reconeixement social.

El lloc de la dona en les companyies d'actors: de l'actriu a l'*autora* de comèdies.

4. El sorgiment dels primers espais teatrals comercials i la seua gestió

Cap a una organització administrativa sota control municipal.

Tipologia dels edificis teatrals en els diversos àmbits geogràfics.

Humanitats digitals i teatre clàssic: les reconstruccions virtuals de teatres del Segle d'Or.

5. Teatre i espectacle cortesà: el sorgiment d'una nova concepció de l'espai escènic

La tradició de la pràctica escènica cortesana al XVI: de les festes a la consolidació d'un teatre de cort.

La influència italiana en el teatre cortesà de finals del XVI y del XVII.

La concepció de nous espais per a les representacions de gran aparell: del teatres efímers al Coliseu del Buen Retiro.

6. L'espai urbà com espai teatral

L'ocupació de l'espai públic: de la festa cívica a l'auto sacramental.

L'espectacle en el marc de la procesó: la projecció simbòlica de la societat i de la cultura barroca.

La producció teatral en un espai públic i els condicionaments tècnic-artístics: indagació a través de les "memòries" documentals.

Aquests continguts es reflectiran en els següents resultats d'aprenentatge:

Aplicar diferents models heurístics de teoria i metodologia de la recerca a l'entorn de la historiografia del teatre espanyol, posant-los en connexió amb nous o afins entorns interdisciplinaris.

Integrar coneixements i formular judicis propis sobre les teories crítiques i les obres teatrals hispàniques que consideren les complexes relacions entre art i societat.

Aplicar els coneixements adquirits sobre les tècniques i procediments de l'estudi de la pràctica escènica àuria en entorns nous o poc coneguts.

Elaborar assajos o treballs, individuals o en equip, sobre la pràctica escènica i actoral dels Segles d'Or, aplicant una metodologia adequada i donant compte correctament de les seues fonts bibliogràfiques o documentals sota normes acadèmiques estandarditzades.

Aplicar els coneixements adquirits i els recursos institucionals i instruments científics ja referits al teatre espanyol dels Segles d'Or possibilitant tant la recerca autònoma com l'intercanvi de coneixements amb altres equips d'estudi, així com accedir als mitjans adequats per a elaborar tant treballs individuals com en equip.

Formular judicis propis sobre la pràctica escènica del teatre espanyol del Segle d'Or, reflexionant sobre la seva verificabilitat i limitacions, sobretot aplicats a problemes socials, patrimonials, ètics o de perspectiva de gènere.

Debate i comunicar les conclusions de judicis raonables, assentats en coneixements adquirits a públics (especialitzats o no) de mode clar i precís.

Analitzar críticament documents de caràcter, històric, teòric o metodològic sobre la pràctica escènica àuria, inventariar aquests documents i imatges i elaborar corpus o catàlegs.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	40,00
Total hores	40,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	6,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	104,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	110,00

METODOLOGIA DOCENT

Lliçó magistral (exposició de continguts a partir de desenvolupaments teòrics) amb diferents recursos (textos, audiovisuals, etc.)

Classes pràctiques participatives (exercicis, exposicions, debats, test, etc.), realitzades en grup i/o de manera individual.

Usos de procediments i estratègies deductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de l'exposició prèvia de continguts.

Usos de procediments i estratègies inductius en l'aplicació del coneixement adquirit: detecció i resolució de problemes, activitats de manera individual o en grup (exercicis, lectura i comentari crític de diferents textos, realització de treballs escrits i/o exposició oral dels resultats, etc.) a partir de directrius bàsiques per a formular un desenvolupament teòric posterior.

AVALUACIÓ

Valoració de la participació activa a l'aula i en les tutories (exercicis, lectures, activitats, debats, etc.). 30 %. Fins a 3 punts. La puntuació de l'alumne es mantindrà al llarg del curs. No recuperable en segona convocatòria.

Valoració dels treballs escrits que demostrin la competència adquirida i d'exercicis pràctics i/o lectures i/o exposicions (individuals i en grup). 70 %. Fins a 7 punts. Recuperable en segona convocatòria.

L'honestetat intel·lectual és vital en les comunitats acadèmiques, i per a la justa avaluació del treball de l'estudiantat. Tots els treballs presentats en aquest curs han de ser d'autoria original. No s'admetran treballs en els quals es faça ús de col·laboració fraudulenta o la composició amb l'ajuda d'intel·ligència artificial (ChatGPT o altres), excepte si la seua utilització forma part dels continguts de l'assignatura i està autoritzada pel professorat que la imparteix.

Tant en les proves com en les activitats, s'exigirà correcció ortogràfica, gramatical i lèxica. Cada

incorrecció comportarà una reducció de la qualificació obtinguda, que pot arribar a suposar un suspens.

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 30 de maig de 2017. ACGUV 108/2017.

BIBLIOGRAFIA

BÀSICA

ALLEGRI, Luigi (2012): *L'arte e il mestiere. L'attore teatrale dall'antichità ad oggi*, Roma, Carocci.

BOLAÑOS, Piedad; REYES PEÑA, Mercedes de los; PALACIOS, Vicente; RUESGA, Juan. Grupo de Investigación Teatro Siglo de Oro: <http://investigacionteatrosiglodeoro.com/>

COTARELO Y MORI, Emilio (1997 [1904]): *Bibliografía de las Controversias sobre la licitud del teatro en España*, estudio preliminar e índices de José Luis Suárez, Granada, Universidad, 1997.

EGIDO, Aurora, ed. (1989): *La escenografía del teatro barroco*, Salamanca, Universidad.

FERRER VALLS, TERESA, dir. (2008): *Diccionario biográfico de actores del teatro clásico español*, Kassel, Edition Reichenberger.

FERRER VALLS, TERESA, dir. (2012-): *CATCOM. Base de datos de comedias mencionadas en la documentación teatral*. <http://catcom.uv.es/>

MOLINARI, Cesare (1993): *L'attore e la recitazione*, Roma, Laterza.

OLEZA, Joan (2017): «Cap a una reconstrucció virtual de la Casa de Comèdies de l'Olivera (1618-1749). El treball de Josep Lluís Sirera i l'estat de la qüestió», *Teatro hispánico y su puesta en escena. Estudios en homenaje a Josep Lluís Sirera Turó*, José Luis Canet, Marta Haro, John London, Biel Sansana (eds.), Colección Parnaseo, n.º 31, Valencia, Universitat de València, 261-290.

QUIRANTE SANTACRUZ, Luis (1999): Evangelina Rodríguez y Josep Lluís Sirera, *Prácticas escénicas de l'edat mitjana als segles d'or*. València, Universitat de València.

RODRÍGUEZ CUADROS, Evangelina (dir.), *Ars theatraica. Siglos de Oro*. <https://parnaseo.uv.es/Ars/ARST6/index.html>

RODRÍGUEZ CUADROS, Evangelina (2000): «Deconstruyendo a Dios: el actor frente al auto calderoniano», en M. Carmen Pinillos y Juan Manuel Escudero (eds.), *La rueda de la fortuna. Estudios sobre el teatro de Calderón*, Kassel, Reichenberger, 61-123.

RODRÍGUEZ CUADROS, Evangelina (1998): *La técnica del actor español en el Barroco. Hipótesis y documentos*, Madrid, Castalia.

RODRÍGUEZ CUADROS, Evangelina (2004): «Memoria de las memorias: el teatro clásico y los actores españoles, Proyección y significados del teatro clásico español», en *Homenaje a Alfredo Hermenegildo y Francisco Ruiz Ramón*, coord. José M.ª Díez Borque y José Alcalá-Zamora, Madrid, Sociedad Estatal para la Acción de la Cultura Exterior, 319-370.

RODRÍGUEZ CUADROS, Evangelina (2012): *El libro vivo que es el teatro. Canon, actor y palabra en el Siglo de Oro*, Madrid, Cátedra.

RUANO DE LA HAZA, José María (2000): *La puesta en escena en los teatros comerciales del Siglo de Oro*, Madrid, Castalia.

VAREY, John E. (1987): *Cosmovisión y escenografía*, Madrid, Castalia.

COMPLEMENTÀRIA

ARRÓNIZ, Othón (1977): *Teatros y escenarios del Siglo de Oro*, Madrid, Gredos.

BERNÁLDEZ MONTALVO, José M.^a (1983), *Las tarascas de Madrid*, Madrid, Ayuntamiento.

BROWN, Jonathan y John H. Elliot (2003): *Un palacio para el Rey. El Buen Retiro y la corte de Felipe IV*, Madrid, Taurus.

ESCUADERO, Lara y Rafael Zafra (2003): *Memorias de apariencias y otros documentos sobre los autos de Calderón de la Barca*, Kassel-Pamplona, Reichenberger-Universidad de Navarra.

FERRER VALLS, Teresa (1991): *La práctica escénica cortesana: de la época del Emperador a la de Felipe III*, Londres, Tamesis Books.

FERRER VALLS, Teresa (1993): *Nobleza y espectáculo teatral (1532-1622)*, UNED-Universitat de València-Universitat de Sevilla.

GRACIA BENEYTO, Carmen (1997): «La iconografía del actor como documento», en *Del oficio al mito: el actor en sus documentos*, ed. de Evangelina Rodríguez Cuadros, Valencia, Servei de Publicacions de la Universitat, 411-478.

MAROTTI, Feruccio y G. ROMEI, eds. (1991): *La Commedia dell'Arte e la società barocca. La professione del teatro*, Roma, Bulzoni.

SENTAURENS, Jean (1997): «De artesanos a histriones: la tradición gremial como escuela de formación de los primeros actores profesionales. El ejemplo de Sevilla», *Edad de Oro*, XVI, 297-304.

SHERGOLD, Norman D. y J. E. VAREY, J.E., eds. (1985), *Genealogía, origen y noticias de los comediantes de España*, Londres, Tamesis Books. Fuentes para la historia del teatro en España, II.

URIBE, M.ª Luz (1986): «Las influencias de la Comedia del Arte en España», en *El teatre durant l'Etat Mitjana i el Renaixement*, ed. Ricard Salvat, Barcelona, Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona, 13-20.